

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף קכא

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

האם חודש "מעובר" צריך קידוש ב"ד?

אומרת הגמ', מועדי ד' צריכים קידוש ב"ד שבת בראשית אין צריך קידוש ב"ד. ביאר הרשב"ם מועדי ד' צריכין קידוש, שהיו מקדשין את החדש על פי הראייה ומתוך כך מתקדש מועד בזמנו שלפי עיבור השנה ועיבור החדשים המועדים מתעכבין. אבל המועדים עצמן לא היו מקדשין כי אם החדשים כדתן בר"ה (דף כד) לגבי קידוש החדש שאב בית דין אומר מקדש וכל העם עונין אחריו מקדש מקדש שנאמר אשר תקראו אותם קרי ביה אתם ופרי זימני מקדש מקדש נפקא לן מדכתיב מקראי קדש שהיו מקדשין את החדש על פי הראייה וזהו תיקון המועדות וקדושתן.

נעלה בעז"ה את סוגיית הש"ס בגמ' בר"ה (כ) והוא נוגע לענינו הן לעצם הסוגיא, ואף עתה היה חודש מעובר ודבר בעתו מה טוב. אומרת הגמ' בר"ה (כ), היה מקום להוכיח שאדר ב' תמיד חסר, כיון שלמדו במשנה, שעדים הבאים להעיד על קידוש חודש ניסן, אף תוכ"ד חילול שבת, ואם אדר תמיד חסר, מובן מדוע היו צריכים העדים לחלל את השבת כיון שיש מצווה לקדש ע"פ הראיה. אולם אם אדר ב' יוכל להיות מלא או חסר, א"כ מדוע ישתלש את השבת, הרי קביעת החודש תלויה במעשה החכמים לקדש את החודש וא"כ יעברו את החודש ולא יצטרכו לחלל שבת. דחתה הגמ', שמדובר בשבת זה כבר יום לא, ובין כך ב"ד יקדשו את החודש, ומשום שיש מצווה לקדש ע"פ הראיה, צריכים לבא ולהעיד, על אף שכורך הדבר בחילול שבת.

דעת רבי אליעזר ברבי צדוק בגמ' שם (כד, א), שאם הגיע יום לא, ולא באו עדים, החודש מקדש מאליו, ואין מקדשין את החודש. שהרי, ר"ח יוכל להיות או ביום ל' או ביום לא, אם באו עדים והעידו את עדותם והיא התקבלה ביום ל' הרי ב"ד מקדשים את החודש. אולם אם התעכבו העדים מלהגיע עד יום לא, בין כך היום יהיה ר"ח, ואין מצווה על הבי"ד לקדש את החודש.

שואל רבי יונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"ב דרוש יח' בסופו, הובא במנ"ח מצוה ד' אות ב' ויש שם ט"ס בציון) הסוגיא הנ"ל לא עולה יפה לפי דעתו של רבי אליעזר ברבי צדוק, שהיה הגמ' יוצאה, מה שנאמר שהעדים מחללין שבת לצורך קידוש החודש, מדובר בכה"ג ששבת זה יום לא, ואם לא יבואו העדים, ויתקדש החודש, ומצווה לקדש ע"פ הראיה. לכך מצווים העדים לבא להעיד, על אף שנגרם חילול שבת. אולם לפי דעתו של רבי אליעזר ברבי צדוק, אין צורך שיבואו, שהרי בין כך החודש יהיה מקדש, ואין דין על ב"ד לקדש את החודש.

אומר היערות דבש, הרמב"ם פסק בהלכות קידוש החודש (פ"ג הט"ו ט"ז) הרי שלא באו עדים ושראו הלבנה בזמנו, ועיברו בית דין החודש, ואחר כך כאשר עבר הפסח, באו עדים ואמרו, ראינו בזמנו, מעיקר הדין צריך לאיים עליהם ולנסות לדחות את עדותם, אולם אם עמדו בדבריהם, החודש חסר למפרע, אף על פי שאכלו ביום ראשון של פסח חמץ. כלומר, יש מצב שאפשר לקדש את החודש למפרע, אם העדות עומדת במקומה. וא"כ מה הגמ' דנה שאם אדר ב' יוכל להיות מלא או חסר לא יחללו את השבת, וב"ד יעברו את החודש, הרי אם יבואו עדים ותתקבל עדותם למפרע, א"כ נמצא שעם ישראל יאכלו חמץ בפסח. מכח זה מחדש היערות דבש, לפי שיטת רבנן שתמיד ב"ד מקדשים את החודש, גם אם לא באו עדים "ב"ד מקדשים", ואין החודש מתקדש מאליו, א"כ כאשר ב"ד קבעו שזה ר"ח, בכך נקבע העניין. ולא שייך אח"כ להחזיר את הגלגל אחורנית. לכן אמרו בגמ', מחללין שבת, מצד שיש מצווה לקדש ע"פ ראיה. אולם לפי דעת רבי אליעזר ברבי צדוק, בודאי שהעדים מחללין שבת. ועבור זה לא היה צריך את חידוש הגמ', שהרי לדבריו ב"ד לא מקדשין את החודש ככה"ג שלא באו עדים ביום לא. והחודש קדוש מאליו. א"כ אין מעשה ב"ד להחליט שזה ר"ח, ואפשר להחזיר את הגלגל, ולומר שהחודש היה חסר, א"כ בודאי שהעדים מחללין שבת, כדי שלא יהיה מצב שעם ישראל יאכל חמץ בפסח.

אולם המנחת חינוך חולק על כל המהלך, וסובר שיש ב' מצוות נפרדות שחברו להם יחד, א. מצוה לקדש ע"פ הראיה, שבי"ד יקבלו את העדים. וע"ז אמרה תורה "כזה ראה וקדש". ב'. מצווה שבי"ד יאמרו מקדש ויקדשו את החודש. וע"ז נאמר "תקראו אותם". ואף לדעת רבנן אליעזר ברבי צדוק שסבר שאין ב"ד מצווים לומר מקדש על חודש מלא, כיון שבין כך עומד וקדוש מאליו, אולם עדיין יש מצווה לקדש ע"פ הראיה ולקבל את העדים. והסוגיא שחידשה, שהעדים מחללין שבת, בכה"ג שהיה יום לא בשבת, בין לרבנן לצורך ב' העניינים. ובין לרבי אליעזר ברבי צדוק לכה"פ לגבי הענין שיקבלו את העדים ויתקדש החודש ע"פ ראייתם.

המנ"ח סמך דבריו על דברי הרמב"ן בספר המצוות (סוף עמוד קנ"ג) וז"ל "ואני סבור שאין קדוש החודש מעכב בחישים ולא הצריכו חכמים לומר מקדש מקדש אלא שהוא מצווה לפרסומי מילתא בעלמא אבל מכיון שהסכימה דעת ב"ד שיהיה החדש הזה מלא או חסר קורא אני בו אשר תקראו אותם. שהרי ר' אלעזר בר' שמעון אומר (ה"ה כד.) בין מלא בין חסר אין מקדשין אותו שנ' וקדשתם את שנת החמשים שנה שנים אתה מקדש ואין אתה מקדש חדשים, ור' אלעזר בר' צדוק, שהלכה כמותו (ר"ה כד, א), אמר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו. אלמא אין קדוש מעכב. וכן אמרו (שם כ א) שצוה לקדש ע"פ

הראייה, ואינו מעכב. עכ"ל. מכאן הוציא המנ"ח שהם ב' עניינים נפרדים. וא"כ הסוגיא שמחללים את השבת על ניסן, בין לרבנן ובין לראב"צ ושניהם סברו שיש מצווה של "כזה ראה וקדש". אולם נחלקו, האם יש מצווה נוספת שבי"ד יאמרו מקדש בחודש המעובר.

שבת בראשית אינה צריכה קידוש, מה כן?

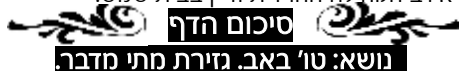
למדנו שאין דין על ב"ד לקדש את ימי השבוע, כדרך שמקדשים את החודש לצורך קביעת המועדות. היות ושבת היא מששת ימי בראשית דבר קבועה שכל יום שביעי הוא שבת. אמת, אין דין על ב"ד למנות את הימים לימי השבת, אולם יש מצווה בכך ויש בכך נפק"מ גדולה בכל חול המועד אף עתה בימי החנוכה. ונבאר.

מיוחד ב"שיר של יום", כגון בימי החנוכה לנוהגים לדעת הגר"א אומרים במקום שיר של יום, "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד", כל יום. ובאמת, מחמת כך רבים לא אומרים את ההקדמה הנאמרת לפני שיר של יום, "היום יום - - - בשבת שבו היו אומרים הלויים בבית המקדש". אמת, שהתוספת "שבו היו אומרים הלויים" אינה מתאימה, אולם למנות "היום יום ראשון" וכד', עניינו וחיובו נשאר.

המקור, ברמב"ן על התורה בעשרת הדברות כותב במפורש שיש מצווה בדבר, וז"ל הרמב"ן "ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא) שהיא מצווה שנזכר תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחה ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר (להלן לא יג) כי אות היא ביני וביניכם וזה עיקר גדול באמונת האל". עכ"ל.

ואין עושים דבר זה??? איך זוכרים בכל יום שהוא יום חול וכך וכך ימים עד שתיגע השבת. דבר זה מבאר הרמב"ן בהמשך "וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצווה שנצטוונו בו לזכור תמיד בכל יום וזה פשוטו של מקרא". וכן נמצא ברמב"ן על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים" וז"ל "שתיה הזכירה ביום השבת במנותנו ממנו אחד בשבת ושני בשבת". עכ"ל.

הרי לנו, שאמנם אין חובה לב"ד למנות ולקדש את ימי השבוע, אולם על האדם הפרטי יש מצווה בכל יום, וכאמור מן הראוי אף לנוהגים כשיטת הגר"א לומר "היום יום פלוני" ולהמשיך את המזמור הראוי לאותו יום, כנזכר מדברי הרמב"ן שיש הלכה להזכיר את היום למנין השבוע. ושמעתי שכך הורה הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א רב הקהילה החרדית ודיין בבית שמש.

אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל כטו' באב וכיום הכיפורים, שבהם בנות ירושלים היו לובשות בגדי לבן שאולים, כדי לא לבייש את מי שלא היה לה בגדים. **מבארת הגמ' שיהי"ח הוא יום שמחה** משום שהוא יום סליחה ומחילה, וביום זה נתנו לחיות השניות. **ולכבי יום טו' באב, דעת רב יהודה בשם שמואל**, שבאותו היום התירו את האיסור להחתן עם שבת אחר, שהרי בדור הכניסה לאורך נאסר איסור הסבת נחלה, **וכאשר התירו את האיסור** עשו יום שמחה. המקור שהורח האיסור כפי שדרש רבא לעיל "**זה החדש**" לא יהא האיסור נוהג אלא באותו הדור. **לדעת רבה בר בר חנה**, יום השמחה בטו' באב משום שהותר שבת בנימין לבא בקהל, לאחר מעשה פילגש בגבעה שנשבעו שאר השבטים שלא ינשאו לשבת בנימין. **ודרשו** "איש ממנו לא יתן בתו" אולם הבנים התירו להינשא לשבת בנימין. **לדעת רב דמי בר יוסף**, באותו יום הפסיקו למות מתי מדבר שמתו בעטיו של חטא המרגלים. והיום שמחה משום שכל זמן שמותו מתי המדבר, לא היה הדיבור עם משה רבינו כבתחילה. שנאמר "וייהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם" ומיד אח"כ נאמר "**וידבר אל לאמר**", מכאן שהיה הדיבור כדרך הראשונה. **לדעת עולא** יום השמחה, שביטל הושע בן אלה את השומרים שהושבו לירבעם בן נבט, כדי שלא יעלו לרצל, וכאשר שבו לעלות לרצל עשו יום שמחה. **לדעת רב מתנה**, באותו היום קברו את הרובי ביתר שהרג אדריינוס קיסר, ובאותו היום תיקנו ברכת הטוב והמטיב בברכת המזון, "הטוב" שלא הסיחו, "המטיב" שנתנו לקבורה. **לדעת רבה ורב יוסף**, באותו היום פסקו לחטוב עצים לצורך המערכה של המזבח, **(לדעת הרשב"ם מחמת שזאת מצווה גדולה. ולדעת ר"ג שחזרו ללמוד תורה)**, והסיבה שבימים זה הפסיקו לכרות עצים, **שאמר ר"א הגדול**, שלאחר טו' באב אין החממה מייבשת בחוקת אל העצים, א"כ העצים היו נשארים מעט לחים ואינם טובים למערכה. **אמר רב מנשה** את יום זה קראו יום **תבר מנל**, היינו יום שבירת המגל שאין בו צורך יותר לחטוב עצים. **מיום טו' באב** הלילה מתחיל להתארך **וצריך להוסיף מן הלילה זמן על לימודו**, מי שגושה כן יוסיף שנות חיים, מי שאינו עושה כן ביאר רב יוסף תקיבירא אמו. **שבעה אנשים ראו את כל העולם, אדם, ומשולת, שם, יעקב, עמרם, אחיה השילוני, אליהו הנביא**. כל אחד ראה את הקודם לו, ואליהו עדיין קיים. **שואלת הגמ'** איך אחיה השילוני ראה את עמרם, והרי תמו כל דור המדבר. **ביאר רב המנונא** שלא נזרה גזירה על שבת לוי, שרק מי שפקדו יום של עשרים שנה ומעלה, **ושבת לוי** נמנים מגיל שלושים. **ושבט מתי** שאמר רב אחא בר יעקב, שהמזירה לא נאמרה אלא על בני עשרים עד שישים, שהרי מבואר בבבלייטא שייאר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בזמן יעקב ולא חמו עד שנכנסו לארץ, ובעת שכבשו את הני נאמר "ויכז מהם אנשי העי כשלושים וששה איש" לדעת רבי יהודה הכוונה לו, אנשים מחש. **שאל רבי נתניהו** והרי נאמר כלו, אלא זה יאיר בן מנשה ששקלו כרובה של סנהדרין. **א"כ מבואר שאף משבטים נכנסו לארץ, אלא בהכרח המזירה הייתה רק על בני עשרים עד שישים**, כמבואר "מבן עשרים שנה ומעלה" **ולמדו מערכין** למעלה מגיל שישים דיוו כפחות מעשרים.